

Verslag van de formatie

Gemeente Opsterland 2026

De opdracht

Met gepaste trots presenteer ik, formateur Maria le Roy, het verslag van de onderhandelingen tussen de fracties van Opsterlands Belang en de FNP. U heeft mij na de verkenning gevraagd om:

1. De vervolgstap te zetten in het formatieproces om te komen tot een meerderheidscoalitie van partijen Opsterlands Belang en FNP, die samen een bestuursakkoord opstellen, met oog voor de positie van en samenwerking binnen de gemeenteraad, en kandidaat-wethouders voordragen ten behoeve van een stabiel en daadkrachtig college wat constructief samenwerkt met de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie.
2. Voor de formatiefase de mevrouw Maria le Roy, momenteel wethouder van gemeente Smallingerland, te vragen de gesprekken te leiden als formateur.
3. Voor de formatiefase de volgende werkwijze te hanteren:
 - a. De formateur stelt de werkwijze en agenda vast in overleg met de gesprekspartners.
 - b. Voor de ondersteuning van de formatie wordt een beroep gedaan op de ambtelijke organisatie.
 - c. De formateur brengt aan het eind van de formatiefase een openbaar, schriftelijk verslag uit van het doorlopen proces en legt hierover verantwoording af aan de gemeenteraad.
 - d. Met het verslag worden ook alle documenten die bij de formatie zijn gebruikt én de reactie van de burgemeester op het concept-bestuursakkoord meegezonden.
 - e. De kandidaat-wethouders doorlopen, onder verantwoordelijkheid van de burgemeester, voorafgaand aan hun voordracht een risicoanalyse integriteit. De burgemeester kiest er zelf voor of hij het verslag van deze analyse deelt met de gemeenteraad of kiest voor een mondeling/schriftelijk advies aan de gemeenteraad.
4. Te streven naar behandeling van het verslag, het bestuursakkoord en de benoeming van de wethouders half juni in een aparte vergadering, die door de griffie zonder tussenkomst van de agendacommissie, gepland mag worden, doch uiterlijk voor het zomerreces van 2026.

De formerende partijen hebben een tijdpad uitgestippeld en de samenstelling van het team vastgelegd. De beoogd wethouders, de fractievoorzitters en desgewenst een woordvoerder van Opsterlands Belang en de FNP, zijn met mij en onze secretaris Carlijn Ausems, aan het werk gegaan. Het vastleggen van een tijdpad was nodig om met het team en de uitgenodigde betrokken ambtenaren de inhoudelijke thema's te kunnen bespreken, om het programma goed samen te kunnen stellen.

Ondanks dat de formatie in een snelkookpan heeft plaatsgevonden, zijn alle gesprekken in goede harmonie verlopen. Vooropstaand door het enthousiasme van de beide formerende partijen die er buitengewoon veel zin in hebben samen aan de slag te gaan voor Opsterland.

Raadsbreed proces

Tijdens de verkenningfase en in het debat over het verslag van de verkenningfase hebben we gesproken over raadsbrede samenwerking. Tijdens hetzelfde debat is afgesproken dat de fracties schriftelijk inbreng konden leveren en daarin aangeven welke onderwerpen zij raadsbreed willen behandelen. Verschillende partijen hebben hier gebruik van gemaakt. De coalitie stelt daarom in hun akkoord voor om de onderwerpen energietransitie en bestaanszekerheid raadsbreed op te pakken. Gezien mijn opdracht en de tijd die deze opdracht kostte, heb ik op dit moment geen invulling gegeven aan mijn aanbod om in samenspraak met de griffier een voorzet te leveren waarmee het raadsbrede proces op geschikte en gewenste thema's kan worden bereikt.

Het dossier

Op 4 mei is een start gemaakt om praktische zaken, zoals het tijdpad, de documenten en de samenstelling van de onderhandelaars te bespreken. Hierdoor kreeg de inhoud vanaf de eerste bijeenkomst de volledige aandacht.

In de bijlage vindt u een overzicht van de behandelde documenten, die aan de basis liggen van het coalitieakkoord. Hieronder een kort overzicht van de behandelde documenten:

- De verkiezingsprogramma's van Opsterlands Belang en de FNP
- Het overdrachtdossier van de organisatie
- De begroting 2026
- Het coalitieakkoord 2022-2026
- De presentaties van de diverse ambtenaren
- De brieven van diverse maatschappelijke organisaties
- De input van collega fracties uit de raad van Opsterland

De aanpak

Op 9 mei hebben we de eerste officiële vergadering gehouden. We hebben ons steeds laten informeren door de ambtelijke organisatie over de laatste stand van zaken en de beschikbare keuzemogelijkheden. Daarna vormden we onderling het oordeel en spraken af welke doelen en acties op papier moesten komen. Een kort overzicht hiervan zal ik in dit hoofdstuk beschrijven.

Wonen, economische zaken en recreatie & toerisme

Na de presentaties waar o.a. een toelichting is gegeven op het gemeentelijk volkshuisvestingsprogramma door mevrouw Veenstra is uitgebreid stil gestaan bij het bouwen voor doelgroepen, bij bouwen passend bij de aard en schaal van de dorpen en de betekenis van landelijke trends en ontwikkelingen voor de gemeente Opsterland. De woningbouwopgave wordt breed (dus bij alle raadsfracties) als topopgave erkend, waarbij het verkennen van alle mogelijkheden om de bouw van de diverse woningtypen, aan te jagen prioriteit is. De fracties realiseren zich dat het bouwen van woonwijken of het invullen van vrije plekken in de dorpen, zorgvuldig moet worden voorbereid.

De belangen van werkgelegenheid en het floreren van de detailhandel en horeca in de dorpen, zijn voor de fracties belangrijke thema's waar bij economie en toerisme de nadruk

op moet liggen. Dat is waar tijdens de verkiezingsdebatten door de samenleving, aan de politieke partijen om is gevraagd. De zorg voor banen, opleidingen en ondernemerschap is het fundament voor een dynamisch Opsterland en zal dus met doelen en acties in het programma te vinden zijn. Met dank aan de heer Berga en mevrouw Walstra is voor eenieder helder waar kansen kunnen worden benut.

Ruimtelijk ontwikkelperspectief en NPVR

Om de druk op de ruimte goed te kunnen verdelen, met functies die een claim leggen op het open landschap, is een ruimtelijk ontwikkel perspectief (ROP) onontbeerlijk. De fracties zijn zuinig op het waardevolle landschap van de gemeente, dus is het zaak met inzicht en inspraak het ROP vast te stellen. Dit hebben de heer Mellema en mevrouw Swart aan ons toegelicht.

Verkeer, openbare ruimte en klimaatadaptatie

Na de middag zijn de thema's beheer, mobiliteit en klimaatadaptatie in de openbare ruimte toegelicht door de heer Hoekstra en de heer Hulshoff. De veiligheidsaspecten vragen de komende jaren aandacht en duidelijk is gemaakt dat kosten zullen oplopen om het integrale beleid uit te kunnen voeren. Verkeersveiligheid betreft niet alleen de zorg voor kwetsbare verkeersdeelnemers, maar ook het beïnvloeden van gedrag van automobilisten zodat ongevallencijfers naar beneden gaan. De keuzes concentreren zich op het sober en doelmatig onderhoud van de infrastructuur en de leefbaarheid voor mens en de biodiversiteit.

Na de presentaties door beide heren spitste de discussie zich toe op de speerpunten die in het programma vermeld dienen te worden.

Organisatie en financiën

De 11e mei hebben we ons met de gemeentesecretaris, de directeur en de concerncontroller, de dames Van 't Hooge, Van Belkum en Klijnstra, gebogen over de gemeentefinanciën en de gemeentelijke organisatie.

De dienstverlening van Opsterland kenmerkt zich door twee pijlers: de kwaliteit van een zelfstandige gemeente die haar burgers dient, maar tegelijkertijd door samen te werken meer mogelijkheden ziet om kosten te besparen en de gewenste kwaliteit van de dienstverlening te halen. Met de samenwerking in OWO-verband is door de jaren heen wederzijds vertrouwen opgebouwd en is elke gemeente gelijkwaardig, met behoud van eigen autonomie.

Tijdens de discussie is elke deelnemer overtuigd van de meerwaarde van Fryske samenwerkingsverbanden en met de OWO-gemeenten in het bijzonder. De aantrekkelijkheid en de kernkwaliteiten van Opsterland blijven zichtbaar en samen staan we in alle opzichten sterker. De opgave om de ambities van de nieuwe coalitie te realiseren en tevens financieel gezond te blijven is in ieders ogen geen sinecure, maar haalbaar.

Vluchtelingen

Het volgende programmaonderdeel heeft de gemoederen flink beziggehouden, en zal de gemoederen bezig blijven houden. Het vluchtelingenvraagstuk is ingeleid door mevrouw Woudenberg.

In de discussie na de presentatie is er begrip voor het instrument spreidingswet, maar ook onbegrip dat de inspanningen van Opsterland en de regio Zuidoost Fryslân niet ten volle erkend worden. De fracties zetten in op het formaliseren van de opvangplekken van statushouders in Ikenhiem. De temperaturen in het zaaltje, liepen soms met de emoties wat op, maar de onderlinge band tussen de fracties zorgde ervoor dat iedereen naar elkaars inbreng luistert en zich vaak ook realiseert dat de politiek met twee benen in een broekspijp zit. De overtuiging dat vluchtelingenopvang maatwerk vraagt en dat onderhandelingen met de rijksoverheid nodig zullen zijn, zal in het programma worden vertaald.

Leefbaarheid in de dorpen en onderwijs

Op 13 mei hebben we het voor de onderhandelaars meest aansprekende onderwerp: leefbaarheid in de dorpen, bij de kop gepakt, waar zeker de achterbannen van de beide formerende partijen het meest gemotiveerd voor zijn en wat met veel onderwerpen samenhangt. De leefbaarheid in de dorpen van Opsterland is gediend met een schone en veilige leefomgeving, met sociale cohesie tussen inwoners en de organisatie en investeringen in de voorzieningen. Door de ambtenaren mevrouw Hiemstra en de heer Ensing wordt continue gewerkt aan dorpsvisies om de ontmoetingsplekken en voorzieningen als dorpshuizen actueel te houden. Voor jonge en volwassen Opsterlanders is het investeren in de mienskip door accommodaties te moderniseren en te verduurzamen, belangrijk voor de toekomst.

De coalitie wil de investeringen in het maatschappelijk vastgoed en ontmoetingsplekken inzichtelijk maken, zodat de inspanningen van vele vrijwilligers die waardering krijgen die ze verdienen.

Alle complimenten voor de ambtenaren, de heren Ter Beek en Van der Wal die de accommodaties, het dorpenbeleid en het integraal huisvestingsplan voor het onderwijs hebben toegelicht. Bij de onderwijsdiscussie is ook een presentatie gegeven over het Frysk taalbeleid door mevrouw Hiemstra, waar bij beide fracties intrinsieke interesse voor bestaat, wat natuurlijk in een paar mooie doelstellingen voor het programma uitmondde. Ik kan ervan genieten dat er op gegeven momenten tijdens de sessies, wat wrijving ontstaat en dat door die wrijving de glans van de programmaonderdelen sterker en beter haalbaar worden.

Energie en milieu

Op 18 mei zijn de onderwerpen het Sociaal Domein en de energie-transitie aan de orde geweest. Mooi, dat beide onderwerpen achter elkaar geplaatst zijn. Zo houden we ook begrip voor de bestaanszekerheid van veel mensen met een kleine portemonnee in de gemeente Opsterland.

Bij de energietransitie is zichtbaar dat de haalbaarheid van de eerdere ambitie van energie neutraal zijn, in 2035 zeer twijfelachtig is. Dat wel op voorhand de energie-mix duidelijk moet zijn om samen met de inwoners en ondernemers, stappen te kunnen zetten om eerst energie te besparen en daarna energie-neutraal te worden. Wat daarvoor nodig is, botst met de wensen voor het koesteren van het landschap, want zonnevelden en windmolens hebben daar direct invloed op. Het samen uitwerken (het liefste raadsbreed), wat wel kan en waar, is voor de fracties een hele opgave, en vaak is papier geduldig maar weet iedereen dat we op enig moment concessies zullen moeten doen. Die horen bij het besturen van een gemeente, dus ook bij Opsterland, en moeten in het programma zichtbaar zijn.

Sociaal Domein en OOV

Het Sociaal Domein en Openbare orde en veiligheid (OOV) is een wereld op zich, inzetten op preventie is voor iedereen het meest aantrekkelijk. De dorpen van Opsterland lenen zich prima voor burenhulp en het zicht houden op kinderen zodat niemand gevaar loopt. De partijen aan de formatietafel vinden het belangrijk dat de jeugd en de jongeren het fijn vinden om op te groeien in het eigen dorp, het sociale netwerk en de scholen waar men elkaar kent. Om dat belang kracht bij te zetten, kiezen Opsterlands Belang en de FNP voor beleid en acties om de samenleving weerbaar en veilig te maken. De maatschappelijke organisaties worden uitgedaagd daar vorm en inhoud aan te blijven geven.

Met dank aan de ambtenaren mevrouw Folkerts van Openbare Orde en Veiligheid en de heer Schurink van het Sociaal Domein is de discussie over welzijn en zorg voor jong en oud op de meest gestructureerde en zorgvuldige wijze gevoerd en de ambities staan verwoord in het coalitieakkoord.

De eindfase

Na de intense dagdelen waar het beleid, de visies en de keuzes van alle beleidsonderdelen zijn besproken, hebben de formerende partijen de conceptteksten voor het akkoord aangeleverd. Die teksten zijn eerst onderling en daarna met de fracties doorgesproken zodat er tussentijds aandacht kon worden gegeven aan die fractiegenoten met een andere invalshoek of afwijkende mening. Ook de ambtelijke organisatie heeft de gelegenheid gekregen om te reageren op de conceptteksten. Zij hebben daarbij aangegeven of de plannen uitvoerbaar zijn en wat daarvoor nodig is.

Op 23 mei is de concepttekst nogmaals binnenstebuiten gekeerd, aan boord van het schip van Carlijn en haar partner Johan onder toezicht van mascottehond Hotze.

Het conceptprogramma is gewogen en goed bevonden.

De voorgestelde portefeuilleverdeling verliep eveneens soepel. Door op kaartjes alle portefeuilleonderdelen te schrijven en in kleur de onderlinge samenhang aan te geven, is zeer adequaat de verdeling tot stand gekomen. Door eerlijk en evenredig delen tussen de toekomstig politieke ambtsdragers is de basis voor collegiaal werken en elkaar veel gunnen tot stand gebracht.

Om 15.00 uur is burgemeester Andries Bouwman aan boord gestapt en heeft hij kunnen ervaren dat het team waar hij deel van uit gaat maken, constructief heeft gewerkt aan een coalitieakkoord waar de balans tussen ambitie en realisme duidelijk is. Dat hij als burgemeester een portefeuille is toebedeeld waar hij mee aan de slag kan en voldoende zichtbaar zal zijn als de voorzitter van het college, van de gemeenteraad en als burgervader van alle Opsterlanders.

Nawoord

Tot slot, u zult begrijpen dat mijn verslag niet uitputtend en gedetailleerd is, want de inhoud kunt u zelf lezen in de diverse bijlagen. Ik heb voor u een sfeerbeeld willen schetsen, de gevolgde werkwijze en de inzet van diverse medewerkers willen tonen. In het bijzonder van mijn rechterhand Carlijn. Ik durf te stellen dat zonder haar het hele proces veel langer had geduurd, wij zijn door haar ontzorgd en daarvoor wil ik mijn grote waardering uitspreken. De gastvrijheid van Bauke en Marlyn in dorpshuis de Buorskip, was hartverwarmend en de maaltijden heerlijk, dank daarvoor!

Rest mij nog mijn complimenten uit te spreken aan de leden van de fracties van Opsterlands Belang en de FNP in het bijzonder aan Anneke, Marcel, Jaco, Bert en Harm.

Ik heb erg genoten en veel geleerd van uw opdracht om een betrouwbaar college te vormen, dank voor het in mij gestelde vertrouwen.

Maria le Roy
Drachten, 11 juni 2026

Bijlagen

1. 2026-05-09_Coalitieonderhandeling_Agenda Wonen, Economische Zaken en Recreatie & Toerisme
2. Presentatie Wonen
3. Presentatie EZ
4. Presentatie R&T
5. 2026-05-09_Coalitieonderhandeling_Agenda Ruimtelijk ontwikkelperspectiefbrief en NPVR
6. Presentatie Ruimtelijk Ontwikkelperspectief
7. 2026-05-09_Coalitieonderhandeling_Agenda Verkeer, openbare ruimte en klimaatadaptatie
8. Presentatie Openbare Ruimte
9. 2026-05-11_Coalitieonderhandeling_Agenda Organisatie en financiën
10. Presentatie Organisatie en financiën
11. 2026-05-11_Coalitieonderhandeling_Agenda Vluchtelingen
12. Presentatie Vluchtelingen
13. 2026-05-13_Coalitieonderhandeling_Agenda Leefbaarheid in de dorpen en onderwijs
14. Presentatie Leefbersens yn de doarpen
15. 2026-05-18_Coalitieonderhandeling_Agenda Energie en milieu
16. Presentatie Energietransitie
17. 2026-05-18_Coalitieonderhandeling_Agenda Sociaal Domein en OOV
18. Presentatie Sociaal Domein en OOV
19. 2026-05-23_Coalitieonderhandeling_Agenda
20. Bijdrage VVD
21. Bijdrage D66
22. Bijdrage PRO Opsterland
23. Bijdrage ChristenUnie Opsterland
24. Bijdrage CDA